

doktorske disertacije. Kako se za analizu korpusa dobijenog od studentskih prevoda srpskih rečenica iz posebno konstruisanog upitnika koristi kontrastivna metoda, u ovom poglavlju dat je širok prikaz kontrastivne analize kao discipline i metode, a posebno njene komponente koja se bavi analizom grešaka pri učenju stranog jezika. U okviru analize grešaka, posebno se razmatra pojam međujezika, koji studenti stvaraju prilikom učenja stranog jezika, a takođe i ostali pojmovi koji su vezani za proces učenja stranog jezika, a koji se javljaju kao deo međujezika: fosilizacija, prekomerna generalizacija i strategija izbegavanja.

U trećem poglavlju dat je pregled literature koja je konsultovana kao teorijska osnova empirijskog istraživanja. Ovde su predstavljene gramatike engleskog i srpskog jezika sa posebnim osvrtom na tretman glagolske grupe u oba jezika. Opisani su finitni i nefinitni glagolski oblici u engleskom i srpskom jeziku, sa posebnim naglaskom na funkcijama nefinitnih glagolskih oblika. Forme i funkcije srpskih nefinitnih glagolskih oblika detaljno su opisane i ilustrovane u ovom poglavlju, dok su forme i funkcije engleskih nefinitnih glagolskih oblika i klauza ovde samo pregledno pomenute jer su vrlo iscrpno analizirane i opisane u petom poglavlju ove disertacije.

Četvrto poglavlje predstavlja teorijski i metodološki okvir empirijskog istraživanja. Opisane su metode i način analize korpusa, odnosno studentskih prevoda zadatih srpskih rečenica iz upitnika. Teorijsku osnovu empirijskog istraživanja čini opis zavisnih klauza u engleskom i srpskom jeziku, koje su analizirane prema formi i funkciji. Finitne i nefinitne nominalne, relativne i adverbijalne klauze u engleskom i srpskom jeziku opisane su i ilustrovane kroz primere. Ove klauze su posmatrane u funkcijama komplementa i modifikatora, a u fokusu su bile nefinitne klauze u tim funkcijama. Kontrastiranjem engleskih i srpskih nefinitnih klauza u funkcijama komplementa i modifikatora došlo se do zaključka da se engleski jezik odlikuje većom upotrebom i raznovrsnošću nefinitnih klauza, dok se u srpskom jeziku nefinitne klauze koriste samo u ograničenom broju sintaksičkih funkcija i manjem broju formalnih realizacija.

Peto poglavlje iscrpno opisuje i ilustruje sve tipove nefinitnih klauza u engleskom jeziku, kako prema morfološkim, tako i prema sintaksičkim i semantičkim kriterijumima. Pregled nefinitnih klauza je posebno usmeren na njihove sintaksičke funkcije, pri čemu se ove klauze razmatraju kao nominalne u funkciji subjekta i raznih vrsta komplemenata, kao relativne u funkciji postnominalnog modifikatora i kao adverbijalne u funkcijama adverbijalnog i rečeničnog modifikatora.

Šesto poglavlje, naslovljeno *Tipovi srpskih finitnih klauza u upitniku*, detaljno prikazuje sve tipove srpskih finitnih klauza koje su sadržane u rečenicama iz posebnog upitnika koje su studenti prevodili. Na samom početku poglavlja predstavljen je način analize dobijenih prevoda i spisak zadatih srpskih rečenica. Zatim su rečenice iz upitnika razmatrane prema vrstama i sintaksičkim funkcijama. Najpre opisane rečenice iz upitnika koje sadrže srpske nominalne finitne klauze u funkcijama direktnog objekta, komplementa prideva i subjekta. Nakon toga su analizirane rečenice iz upitnika koje sadrže srpske relativne finitne klauze u funkciji postnominalnog modifikatora, i na kraju rečenice koje u svom sastavu imaju adverbijalne finitne klauze u funkcijama rečeničnog i adverbijalnog modifikatora. Srpske rečenice iz upitnika koje sadrže adverbijalne finitne klauze analizirane su i prema semantičkim svojstvima, tako da su posmatrane vremenske, namerne i uzročne klauze. Na kraju poglavlja data je tabela sa klasifikacijom srpskih finitnih klauza iz upitnika prema njihovim funkcijama u srpskom jeziku.

U sedmom poglavlju, *Prevodi srpskih finitnih klauza iz upitnika na engleski*, kandidatkinja je navela moguće prevode zadatih srpskih rečenica iz upitnika, koje sadrže finitne nominalne, relativne i adverbijalne klauze, tako da se na engleskom jeziku dobiju rečenice koje sadrže nefinitne nominalne, relativne i adverbijalne klauze u sintaksičkim funkcijama komplementa i

modifikatora. U tabeli su prevodi srpskih finitnih klauza na engleske nefinitne klauze klasifikovani prema njihovim funkcijama u engleskom jeziku. Takođe, dat je i prevod zadatih srpskih rečenica iz upitnika na engleske rečenice koje sadrže finitne klauze u sintaksičkim funkcijama komplementa i modifikatora. Klasifikacija tih prevoda i njihovih funkcija u engleskom jeziku takođe je prikazana u tabeli. Ovo poglavlje daje značajne teorijsko-kontrastivne sinteze i kroz tabele i uporedni pregled daje kontrastivni prikaz tipova srpskih finitnih klauza i njihovih mogućih prevodnih ekvivalenata koji sadrže kako nefinitne, tako i finitne klauze, kako bi se uočile izvesne pravilnosti i preferencije, vezano za formu i funkciju klauza.

U osmom poglavlju, koje predstavlja glavni deo empirijskog istraživanja, analizirani su studentski prevodi srpskih rečenica iz upitnika. Najpre je detaljno prikazan način sprovođenja istraživanja, u kome su studenti bili podeljeni na eksperimentalnu i kontrolnu grupu, kao i način šifriranja upitnika. Rezultati dobijeni analizom studentskih prevoda predstavljani su sumarno i detaljno kroz brojne tabele i opise. Sumarni prikaz rezultata obuhvata rezultate dobijene analizom prevoda prema nekoliko kriterijuma: pripadnost eksperimentalnoj ili kontrolnoj grupi, godina studija ispitanika i akademska godina u kojoj je istraživanje sprovedeno. Detaljni prikaz rezultata zasniva se na sledećim kriterijumima: vrsta posmatranih i prevedenih klauza, njihova funkcija i značenje. Diskusija rezultata eksperimentalnog istraživanja na kraju poglavlja pokazuje da rezultati dobijeni analizom studentskih prevoda u potpunosti potvrđuju drugu postavljenu hipotezu, o tome da direktno podučavanje pozitivno doprinosi boljoj performansi pri upotrebi nefinitnih klauza, a delimično potvrđuju prvu hipotezu da studenti izbegavaju korišćenje nefinitnih klauza i zamenjuju ih finitnim u prevodenju srpskih finitnih klauza, što je posledica interferencije.

U poslednjem, devetom poglavlju kandidatkinja daje najpre opšta zaključna zapažanja koja se odnose na gramatiku i njen značaj, kao i na jezik uopšte. Nakon toga je dat sumarni zaključak istraživanja. Na samom kraju predstavljene su i naučne i pedagoške implikacije ove disertacije. Kontrastiranjem formi i funkcija zavisnih klauza u engleskom i srpskom jeziku, posebno nefinitnih klauza, dobijeni su rezultati koji mogu doprineti daljem razvoju deskriptivne, kontrastivne i pedagoške gramatike oba jezika, posebno sintakse. Osim toga, rezultati eksperimentalnog istraživanja mogu uticati na poboljšanje nastave gramatike na departmanima za anglistiku i doprineti još boljoj gramatičkoj kompetenciji studenata na najvišem nivou učenja engleskog jezika.

Vrednovanje doktorske disertacije

Doktorska disertacija *Analiza grešaka pri upotrebi nefinitnih klauza kod studenata anglistike* kandidatkinje mr Ljiljane Janković predstavlja rezultat teorijski dobro osmišljenog i empirijski pedantno sprovedenog eksperimentalnog i korpusnog istraživanja, urađenog na osnovu relevantne kritički proučene i komentarisane literature, kako bi se postavile hipoteze i analitički okvir.

Predmet istraživanja predstavlja opis i analiza grešaka koje studenti na tercijarnom nivou učenja engleskog jezika prave pri upotrebi nefinitnih glagolskih klauza u engleskom jeziku, i to nefinitnih glagolskih klauza koje imaju funkciju komplementa i modifikatora. Greške u upotrebi engleskih nefinitnih klauza definisane su ne samo kao morfosintaksičke nepravilnosti već prvenstveno kao odsustvo nefinitnih klauza, tj. kao izbegavanje upotrebe nefinitnih klauza umesto kojih studenti koriste neke druge konstrukcije, uglavnom finitne. Pošto se radi o studentima čiji je maternji jezik srpski, polazna pretpostavka je da se radi o greškama interferencije jer u srpskom jeziku ne postoji toliko raznovrsnih tipova nefinitnih klauza niti one imaju toliki spektar sintaksičkih funkcija kao u engleskom a evidentno je da srpski jezik uglavnom favorizuje upotrebu finitnih glagolskih oblika. Zbog toga je postavljena polazna hipoteza da će studenti radije

upotrebiti finitne klauze u onim slučajevima u kojima engleski jezik favorizuje nefinitne, a posebno u slučajevima kada su nefinitne klauze u funkciji modifikatora u okviru imeničke i glagolske fraze, u funkciji rečeničnog modifikatora i u funkciji komplementa u okviru rečenice. Druga osnovna hipoteza je pedagoške prirode i pretpostavlja da direktno podučavanje o funkcijama nefinitnih glagolskih klauza kao i o njihovoj raznovrsnosti u engleskom jeziku direktno pozitivno utiče na performansu studenata. Ovu hipotezu je kandidatkinja zasnovala na empirijskom pilot istraživanju koje je pokazalo da studenti engleskog jezika na tercijarnom nivou učenja u velikoj meri koriste nefinitne glagolske klauze pri produkciji engleskih rečenica, bilo u prevodenju sa srpskog na engleski, bilo u pisanju eseja, nakon predavanja na kome im se ukaže na upotrebu ovih oblika u engleskom jeziku, naročito na sve nijanse značenja i na sve stilove i registre u kojima se oni koriste.

Kandidatkinja mr Ljiljana Janković je u ovom istraživanju koristila primarno kontrastivnu i empirijsku metodu eksperimentalnog tipa, kao i deskripciju i klasifikaciju, na osnovu gramatičke literature za oba jezička sistema. Empirijski deo zasnovan na ispitivanju korpusa činili su studentski prevodi sa srpskog na engleski jezik posebno sastavljenih rečenica za potrebe istraživanja, a koje su radili studenti podeljeni u dve grupe. Prva, eksperimentalna grupa imala je eksplicitno predavanje o nefinitnim klauzama u engleskom jeziku i njihovoj funkciji pre prevodenja zadatah rečenica, dok je druga, kontrolna grupa prevodila te iste posebno sastavljene rečenice bez ikakvih prethodnih uputstava. Neposredna svrha ovog eksperimentalnog dela istraživanja jeste da se potvrde dve bitne pretpostavke – da li su rezultati koji su dobijeni kontrastiranjem tačni i da li eksplicitno predavanje ima uticaja na kompetenciju studenata i u kojoj meri.

Detaljan gramatički opis konstrukcija koje su predmet istraživanja, u engleskom i srpskom jeziku, zasnovan je prvenstveno na strukturalističkom modelu i bavi se morfosintaksičkim i sintaksičkim formama i sintaksičkim funkcijama posmatranih konstrukcija. Takođe, po potrebi, uključivana su i saznanja i iz nekih drugih teorijskih modela (tradicionalnog, za opis srpskog jezika i delimično generativnog, za engleski jezik). Kandidatkinja je na osnovu obrađene gramatičke literature za svaki jezik posebno, napravila originalni kontrastivno-sintetički prikaz odnosa srpskih finitnih klauza u funkciji komplementa i modifikatora prema engleskim finitnim i, posebno, nefinitnim klauzama u funkciji komplementa i modifikatora, što čini teorijski naučni doprinos.

Disertacija je u potpunosti opravdala postavljene ciljeve: 1) dat je detaljni opis finitnih i nefinitnih klauza u engleskom i srpskom jeziku i načina na koji se nefinitne klauze koriste u engleskom, urađen je kontrastivni sintaksički prikaz i izvedeni zaključci o sličnostima i razlikama i uslovima u kojima se ispoljavaju; b) analiziran je korpus studentskih prevoda posebno sastavljenih srpskih rečenica, pri čemu su uočeni i klasifikovani tipovi kako korišćenih nefinitnih klauza, tako i formalno-funkcionalnih varijanti, mogućih na osnovu sistema engleskog jezika; c) izvedeni su zaključci o mogućim uzrocima i vrstama interferencije, d) sagledane su pedagoške implikacije rezultata istraživanja, a u cilju poboljšavanja nastave gramatike i gramatičkih opisa engleskog jezika i nastavnih materijala namenjenih studentima čiji je maternji jezik srpski.

Disertacija *Analiza grešaka pri upotrebi nefinitnih klauza kod studenata anglistike* kandidatkinje mr Ljiljane Janković urađena je u skladu sa ciljevima postavljenim u obrazloženju i sadrži sve neophodne elemente, odgovarajuću teorijsku i metodološku osnovu, valjano sprovedeno empirijsko istraživanje i sistematično predstavljanje rezultata.

Značaj ove disertacije je kako teorijski tako i praktičan, prvenstveno zbog kontrastivnog sagledavanja sistema engleskih nefinitnih glagolskih klauza u odnosu na srpske, kao i empirijskih podataka o tome kako studenti anglistike koriste, odnosno izbegavaju da koriste taj sistem u celosti. U jednom širem kontekstu definisanja ciljeva nastave engleskog na najvišem

nivou, rezultati ovog istraživanja mogu doprineti ideji da cilj učenja engleskog kod studenata anglistike ne može biti isključivo komunikativna kompetencija već i potpuno ovladavanje svim jezičkim nivoima, uključujući i najviši nivo upotrebe gramatičkih konstrukcija. Greške izbegavanja upotrebe engleskih nefinitnih klauza i njihove zamene finitnim, mada ponekad ne utiču na gramatičnost rečenice i ne zasnivaju se na pogrešno naučenom i primenjenom gramatičkom pravilu, ipak jesu greške interferencije i njihovo otklanjanje doprinosi najvišem nivou gramatičke kompetencije, gde studenti ovladavaju gramatičkim sistemom najpribližnijim onom kod obrazovanih izvornih govornika engleskog jezika.

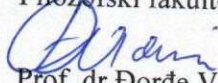
Zaključak i predlog komisije:

Na osnovu date analize doktorske disertacije *Analiza grešaka pri upotrebi nefinitnih klauza kod studenata anglistike* kandidatkinje mr Ljiljana Janković komisija zaključuje da se radi o tezi sa jasno definisanim predmetom, metodama i ciljevima istraživanja. Teza je teorijski dobro utemeljena u gramatičkoj literaturi i metodologiji kontrastivne analize, dat je dobar sintetički kontrastivni prikaz odnosa srpskih finitnih klauza prema engleskim finitnim i nefinitnim klauzama, a samo istraživanje je empirijski dosledno izvedeno sa kvantitativno i kvalitativno precizno obrađenim i komentarisanim rezultatima istraživanja. Tekst je izložen logično i pregledno, sa brojnim komparativnim i kvantitativnim tabelama i teza u potpunosti zadovoljava predviđene standarde.

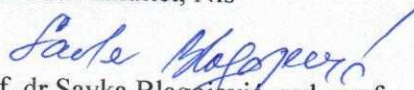
Komisija predlaže Nastavno-naučnom veću Filozofskog fakulteta u Nišu da prihvati ovaj Izveštaj i da kandidatkinji mr Ljiljani Janković odobri javnu odbranu doktorske disertacije pod naslovom *Analiza grešaka pri upotrebi nefinitnih klauza kod studenata anglistike*.

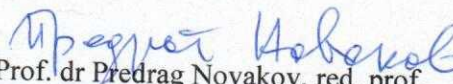
Prof. dr Biljana Mišić Ilić, red. prof.
Filozofski fakultet, Niš

Prof. dr Đorđe Vidanović red. prof.
Filozofski fakultet, Niš

Prof. dr Savka Blagojević, red. prof.
Filozofski fakultet, Niš

Prof. dr Predrag Novakov, red. prof.
Filozofski fakultet, Novi Sad

Doc. dr Maja Vukić, docent
Filozofski fakultet, Niš

U Nišu i Novom Sadu, 26. septembra 2016. godine